

PRACE NAUKOWE

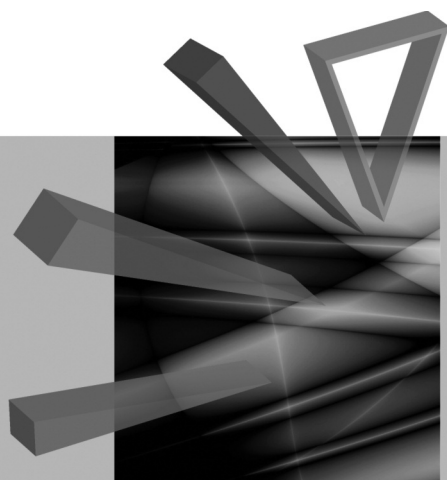
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu

RESEARCH PAPERS

of Wrocław University of Economics

227

Polityka spójności w okresie 2014–2020 a rozwój regionów Europy

pod redakcją

Ewy Pancer-Cybulskiej

Ewy Szostak

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2011

Recenzenci: Stanisław Ciok, Andrzej Rączaszek

Redaktor Wydawnictwa: Agnieszka Flasińska

Redaktor techniczny: Barbara Łopusiewicz

Korektor: Barbara Łopusiewicz

Łamanie: Beata Mazur

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl> oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się na stronie internetowej Wydawnictwa www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2011

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-151-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	9
-------------	---

Część 1. Polityka spójności w Polsce w kontekście wyzwań rozwojowych

---

Marek W. Kozak: Polska polityka spójności – wyzwania	13
Stanisław Korenik: Region ekonomiczny wobec nowych wyzwań	25
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Regiony słabiej rozwinięte a efekty polityki spójności w Polsce	36
Magdalena Pronobis: Polityka regionalna Unii Europejskiej: źródła nieefektywności	53
Urszula Kalina-Prasznic: Systemy emerytalne a spójność społeczna	65
Małgorzata Rogowska: Znaczenie kultury w polityce spójności UE	75
Danuta Legucka: Determinanty rozwoju obszarów wiejskich a polityka spójności Unii Europejskiej	84
Monika Słupińska: Regiony w europejskiej polityce spójności w okresie 2014–2020	96
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Możliwości poprawy skuteczności administracji publicznej w kontekście założeń polityki spójności Unii Europejskiej na lata 2014–2020	107
Ewa Szostak: Polityka innowacyjna w Polsce wobec wyzwań strategii <i>Europa 2020</i>	117

Część 2. Polityka spójności w doświadczeniach polskich regionów

---

Barbara Kryk, Beata Skubiak: Współczesny paradygmat rozwoju i realizacja polityki strukturalnej w regionie zachodniopomorskim w latach 2004–2008	131
Joanna Kenc: Rozwój współpracy partnerskiej miast Dolnego Śląska	143
Iwona Kukulak-Dolata: Analiza potencjału integracji cyfrowej mazowieckich instytucji samorządowych	154
Wioletta Czemieli-Grzybowska: Wsparcie rozwoju eksportu przedsiębiorstw w województwie podlaskim w ramach polityki spójności	163
Alicja Małgorzata Graczyk: Realizacja celów polityki spójności na przykładzie rozwoju morskich farm wiatrowych w Polsce	174
Andrzej Graczyk: Ekonomiczne problemy wykorzystania energii w budynkach użyteczności publicznej	182
Dorota Rynio: Polityka spójności a nowy paradygmat polityki regionalnej w Polsce	192

Agnieszka Wojewódzka-Wiewiórska: Zróżnicowanie powiatów w Polsce w zakresie poziomu rozwoju społeczno-ekonomicznego.....	202
Anna Nowak: Rola rolnictwa jako integralnego elementu rozwoju polskich regionów	212
Wiesława Lizińska, Roman Kisiel, Lucyna Szczebiot-Knoblach: Uwarunkowania rozwoju Specjalnych Stref Ekonomicznych w Polsce i jego perspektywy	223
Maria Bucka: Funkcjonowanie polskich przedsiębiorstw w okresie spowolnienia gospodarczego w Polsce	233

Summaries

Part 1. Cohesion Policy in Poland in the context of development challenges

---

Marek W. Kozak: Polish cohesion policy – challenges ahead.....	24
Stanisław Korenik: Economic region towards new challenges	35
Krystian Heffner, Piotr Gibas: Lesser developed regions and cohesion policy effects in Poland.....	52
Magdalena Pronobis: Regional Policy of the European Union: sources of ineffectiveness	64
Urszula Kalina-Prasznic: Pension systems and social cohesion.....	74
Małgorzata Rogowska: The importance of culture in the EU cohesion policy	83
Danuta Legucka: Determinants of rural development and the European Union cohesion policy	95
Monika Słupińska: Regions in European cohesion policy during the period 2014-2020	106
Alicja Zakrzewska-Półtorak: Opportunities to improve the effectiveness of public administration in the context of EU cohesion policy 2014-2020	116
Ewa Szostak: Innovation policy in Poland towards the challenge of <i>Europe 2020</i> Strategy	127

Part 2. Cohesion Policy in Polish regions experience

Barbara Kryk, Beata Skubiak: Modern paradigm of development and implementation of structural policies in the West Pomeranian region in the years 2004–2008.....	142
Joanna Kenc: The development of town twinning cooperation in Lower Silesia.....	153
Iwona Kukulak-Dolata: Analysis of the digital integration potential of the Mazowieckie local government institutions	162
Wioletta Czemieli-Grzybowska: Support of export development of businesses in Podlaskie voivodeship in the cohesion policy.....	173

Alicja Małgorzata Graczyk: Cohesion policy accomplishment based on offshore wind farms development in Poland	181
Andrzej Graczyk: Economic problems of energy use in public service buildings.....	191
Dorota Rynio: Cohesion Policy and a new paradigm of regional policy in Poland	201
Anna Wojewódzka-Wiewiórska: Districts division in Poland in terms of the socio-economic development level.....	211
Anna Nowak: The role of agriculture as an integral element of Polish regions development.....	222
Wiesława Lizińska, Roman Kisiel, Lucyna Szczebiot-Knoblauch: Conditions for the development of special economic zones in Poland and its perspective	232
Maria Bucka: Behavior of Polish enterprises during economic slowdown in Poland	241

Maria Bucka

Uniwersytet Opolski

FUNKCJONOWANIE POLSKICH PRZEDSIĘBIORSTW W OKRESIE SPOWOLNIENIA GOSPODARCZEGO W POLSCE

Streszczenie: Lata 2007–2009 stanowiły duże wyzwanie dla polskich przedsiębiorstw, w tym małych i średnich. Nadejście kryzysu w sferze realnej, a wraz z nim utrata zaufania do stabilności gospodarki i niepewność, spadek popytu zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego przełożyły się na funkcjonowanie przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa muszą podejmować działania w niepewnym i burzliwym otoczeniu. Celem opracowania jest ocena funkcjonowania przedsiębiorstw w warunkach spowolnienia gospodarczego w Polsce. W artykule problem ten został poddany analizie i ocenie. Ocena przeprowadzona została z wykorzystaniem wybranych wskaźników ekonomicznych, takich jak: liczba przedsiębiorstw aktywnych, liczba pracujących, wielkość przychodów, poziom nakładów inwestycyjnych oraz wskaźniki płynności i poziomu kosztów.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo, otoczenie rynkowe, konkurencja.

1. Wstęp

Obecnie sytuacja małych i średnich przedsiębiorstw jest dość skomplikowana. Z jednej strony niepewne i skomplikowane otoczenie zewnętrzne, w którym funkcjonują, a z drugiej trudności wewnętrzne. Otoczenie, w jakim funkcjonują współczesne przedsiębiorstwa, w ostatnich latach uległo znacznej zmianie. Narastająca konkurencja na rynkach światowych, coraz szybszy rozwój nowoczesnych technologii, coraz większe wymagania ze strony klientów, postępujące procesy globalizacji, informatyzacji, integracji i przemian w rozwoju społeczno-gospodarczym i wreszcie kryzys finansowy i gospodarczy to tylko niektóre elementy otoczenia powodujące, że przedsiębiorcy nie są w stanie przewidzieć, jak będą wyglądały procesy rozwoju gospodarczego w najbliższym dziesięcioleciu. W związku z tym większość przedsiębiorstw, zwłaszcza małych i średnich, ma problemy z opracowaniem strategii rozwoju i określeniem planów na przyszłość. Konkurencyjne i stale zmieniające się otoczenie stanowi obecnie wzbudzające groźbę wyzwanie dla menedżerów różnych przedsiębiorstw. W związku z tym celem opracowania jest zasygnalizowanie tylko niektórych problemów związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstw w warunkach burzliwego i niepewnego otoczenia rynkowego, a zwłaszcza spowolnienia gospodarczego w Polsce.

2. Ogólna charakterystyka makroekonomicznej sytuacji Polski

Zjawisko załamania rynku finansowego i bankowego na skutek zapaści rynku pożyczek hipotecznych wysokiego ryzyka, które rozpoczęło się w 2007 r. w Stanach Zjednoczonych, nie ma bezpośredniego przełożenia na sytuację gospodarczą w Polsce. Jednakże jest to kryzys, który ma cechy globalnego charakteru, powodując pogorszenie globalnego wzrostu gospodarczego, w tym popytu na rynkach partnerów gospodarczych Polski. Polska odczuwa skutki obecnego kryzysu finansowego w sposób pośredni poprzez pogorszenie koniunktury światowej, spadek zaufania pomiędzy instytucjami finansowymi, większą niepewność transakcji na rynku walutowym. W Polsce na kryzys, a właściwie na spowolnienie gospodarcze i ograniczony dostęp do kapitału zaczęto wskazywać w drugiej połowie 2008 r., gdy w wyniku badań przeprowadzonych w polskich placówkach bankowych zauważono spadek syntetycznego wskaźnika koniunktury (PENGAB¹) o połowę. Istotą obecnego kryzysu jest ogólne załamanie zaufania do podstawowych instytucji rynkowych, do funkcjonowania sektora finansowego, do regulacji rynku i do zasad prowadzenia polityki gospodarczej².

W latach 2007–2010 średnie tempo wzrostu PKB w Polsce wynosiło 4,3%³. O poziomie i tempie wzrostu gospodarczego w Polsce w tym okresie decydował w przeważającej mierze popyt krajowy, a głównie spożycie ogółem, stanowiące w tych latach ok. 80% PKB. Od 2008 r. tempo wzrostu gospodarczego ulega wyraźnemu spowolnieniu w stosunku do lat poprzednich. W skali całego kraju w 2008 r. PKB wzrósł o 4,8% wobec 6,7% w 2007 r.⁴ W 2009 r. pomimo dodatniego wzrostu gospodarczego nastąpił dalszy spadek jego tempa. Głównym czynnikiem osłabienia tempa wzrostu gospodarczego był spadek popytu krajowego o 0,9% w skali roku wobec dynamicznego wzrostu popytu krajowego w 2008 r. Do spadku popytu wewnętrznego najbardziej przyczynił się efekt ograniczania zapasów ze strony przedsiębiorstw (ograniczenie PKB o 2,7%) oraz spadek inwestycji, które zmniejszyły się o 0,3% wobec wzrostu o 8,2% w 2008 r.⁵ Należy jednak podkreślić, że uzyskane w Polsce tempo wzrostu 1,6% w 2009 r. było najwyższe wśród krajów Unii Europejskiej.

¹ PENGAB jest syntetycznym wskaźnikiem klimatu koniunktury w placówkach bankowych działających na terenie Polski. Publikowany jest od 1993 r. przez Pentor Instytut Badania Opinii i Rynku we współpracy i na zlecenie Związku Banków Polskich. Wskaźnik ten jest obliczany na podstawie wyników comiesięcznych sond przeprowadzanych wśród wybranych 200 placówek bankowych z całej Polski.

² W. Orłowski, *Świat, który oszalał*, Agora, Warszawa 2008.

³ *Raport Polska 2011. Gospodarka – społeczeństwo – regiony*, Warszawa 2011, www.mrr.gov.pl.

⁴ *Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa luty 2009, www.mrr.gov.pl.

⁵ A. Wilmańska (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009*, PARP, Warszawa 2010, s. 13.

Oprócz spadku tempa wzrostu gospodarczego, rezultaty kryzysu są widoczne we wszystkich obszarach opisywanych przez wskaźniki makroekonomiczne charakteryzujących polską gospodarkę. Nastąpiło m.in.:

- pogorszenie się sytuacji na rynku pracy, przejawiające się we wzroście liczby bezrobotnych oraz spadku zatrudnienia w gospodarce,
- obniżenie się dynamiki dochodów gospodarstw domowych, co z kolei przełożyło się na spowolnienie tempa wzrostu konsumpcji prywatnej do 2,3% wobec 5,9% w 2008 r.,
- spowolnienie dynamiki wzrostu eksportu i importu,
- ograniczenie dostępności do finansowania – ograniczenie dostępności do kredytu dla podmiotów gospodarczych i gospodarstw domowych⁶.

Konsekwencje światowego kryzysu gospodarczego przyczyniły się do spowolnienia rozwoju gospodarczego w Polsce. Sytuacja taka ma niewątpliwie wpływ na funkcjonowanie i rozwój przedsiębiorstw, w tym zwłaszcza małych i średnich.

3. Przedsiębiorstwa

Jak wynika z danych w tab. 1, na koniec 2009 r. działalność gospodarczą w Polsce prowadziło 1,674 mln przedsiębiorstw. W porównaniu z 2008 r. nastąpił spadek ich liczby o 6,4%. Podobnie jak w latach wcześniejszych małe i średnie przedsiębiorstwa stanowią 98,9% ogółu przedsiębiorstw w Polsce. Wśród nich najliczniejszą grupę stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób, które stanowią 95,9% całej populacji, małe przedsiębiorstwa stanowią 9% ogółu, średnie 0,9%, a duże 0,2%. Struktura ta zbliżona jest do struktury występującej w Unii Europejskiej, gdzie udział sektora małych i średnich przedsiębiorstw wynosi 99%⁷. Liczba przedsiębiorstw aktywnych niewątpliwie związana jest z zatrudnieniem i wskaźnikiem bezrobocia. Spadek liczby przedsiębiorstw aktywnych to pogorszenie się ich poziomu. W 2009 r. w badanych przedsiębiorstwach pracowało 8829,9 tys. osób, co oznacza spadek o 4,6% liczby pracujących w stosunku do 2008 r., a w stosunku do 2007 r. o 1,6%. Tendencja spadkowa, bardzo niekorzystna, występuje zwłaszcza w przedsiębiorstwach małych (spadek w 2009 r. o 27,7% w stosunku do 2008 r.). Jest to prawdopodobnie reakcja na kryzys, a także odzwierciedlenie bardzo niepewnej i niekorzystnej sytuacji, w jakiej małe przedsiębiorstwa znalazły się w 2009 r.

Lata 2007–2009 stanowiły duże wyzwanie dla przedsiębiorstw, w tym małych i średnich. Nadejście kryzysu w sferze realnej, a wraz z nim utrata zaufania do stabilności gospodarki i niepewność, spadek popytu zarówno wewnętrznego, jak i zewnętrznego przełożyły się na wstrzymanie przez wiele przedsiębiorstw procesu in-

⁶ Tamże.

⁷ *Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MŚP ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej*, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa 2010, s. 6.

Tabela 1. Wybrane wielkości charakteryzujące funkcjonowanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2009

Wyszczególnienie	Ogółem	Przedsiębiorstwa			
		małe		średnie	duże
		ogółem	w tym mikro		
2007					
Liczba przedsiębiorstw aktywnych	1 777 076	1 758 400	1 713 200	15 500	3 426
Struktura przedsiębiorstw w %	100,00	98,95	96,41	0,86	0,19
Liczba pracujących	8 969 302	4 601 270	3 593 817	1 619 286	2 749 746
Struktura w %	100,00	51,30	40,06	18,05	30,65
Nakłady inwestycyjne ogółem w mln zł	144 280	34 148	18 321	34 759	75 373
Przychody ogółem w mln zł	2 887 700	1 053 300	671 100	652 500	1 182 000
Koszty ogółem w mln zł	2 661 000	938 800	585 300	613 800	1 108 400
2008					
Liczba przedsiębiorstw	1 788 336	1 769 051	1 714 789	16 078	3 207
Struktura przedsiębiorstw w %	100,00	98,92	95,89	0,90	0,18
Liczba pracujących	9 260 329	4 786 081	3 606 439	1 679 101	2 795 147
Struktura w %	100,00				
Nakłady inwestycyjne ogółem w mln zł	156 996	38 098	19 962	33 241	85 657
Przychody ogółem w mln zł	3 088 590	1 111 739	662 280	692 208	1 284 642
Koszty ogółem w mln zł	2 896 862	998 334	577 912	663 648	1 234 880
2009					
Liczba przedsiębiorstw	1 673 527	1 654 606	1 604 417	15 808	3 113
Struktura przedsiębiorstw w %	100,00	95,9	98,9	0,9	0,2
Liczba pracujących	8 829 934	3 464 201	4 587 488	1 643 384	2 599 064
Struktura w %	100,00				
Nakłady inwestycyjne ogółem w mln zł	143 751	38 269	21 853	30 806	74 675
Przychody ogółem w mln zł	3 079 603	1 116 573	699 097	656 760	1 306 270
Koszty ogółem w mln zł	2 872 254	1 007 923	614 780	625 161	1 229 803

Źródło: na podstawie: A. Wilmańska (red.), wyd. cyt., s. 28, 47; A. Żołnierski (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008*, PARP, Warszawa 2009, s. 28–56.

westycyjnego. Dane w tab. 1 wskazują, że nakłady inwestycyjne ogółem w 2009 r. spadły znacznie, bo o 8,1% w stosunku do 2008 r. W małych, zwłaszcza mikro, przedsiębiorstwach widoczny jest niewielki wzrost. Nakłady inwestycyjne poniesione przez małe przedsiębiorstwa stanowiły w 2009 r. 26,6% wartości nakładów inwe-

stycyjnych ogółem (tab. 1). Pod względem rodzaju prowadzonej działalności, wśród inwestujących przedsiębiorstw małych 20,2% stanowiły przedsiębiorstwa zajmujące się handlem i naprawami, 17,9% obsługą nieruchomości i firm, a 17,5% przemysłem⁸. Struktura ta zbliżona jest do struktury z 2008 r., w tym zakresie nie odnotowano żadnych zmian. Można stwierdzić, że małe przedsiębiorstwa nie przestraszyły się kryzysu i realizowały swoje plany inwestycyjne. Bardziej widoczna jest reakcja na kryzys w przedsiębiorstwach średnich i dużych, w których odnotowano na niższym poziomie niż w 2008 r. nakłady inwestycyjne. Odbicie w inwestycjach przedsiębiorstw zapowiadane jest na przełom 2010 i 2011 r. Większy strumień inwestycji jest oczekiwany dopiero w 2011 r.⁹ Przy tym podkreśla się, że w dalszym ciągu wpływ na sytuację mniejszych i średnich przedsiębiorstw mieć będzie poprawa popytu krajowego. Te przedsiębiorstwa bowiem w większym stopniu niż przedsiębiorstwa duże są zorientowane na rynek krajowy. Wzrost będzie wsparty również coraz większym wykorzystaniem środków unijnych oraz lepszymi wynikami w zagranicznych inwestycjach bezpośrednich¹⁰.

W warunkach niepewności i dużego ryzyka w prowadzeniu działalności przedsiębiorstwa nastawione są przede wszystkim na przetrwanie i utrzymanie za wszelką cenę płynności finansowej. Płynność finansowa warunkuje zdolność przedsiębiorstwa do spłaty bieżących zobowiązań płatniczych zaciągniętych w stosunku do różnych wierzycieli. Dane statystyczne pochodzące z *Raportu o stanie małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009* opublikowanego przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości wskazują, że w 2009 r. w stosunku do roku bezpośrednio poprzedzającego płynność finansowa II stopnia dla całej analizowanej grupy przedsiębiorstw utrzymywała się na bezpiecznym poziomie. Mimo spowolnienia gospodarczego wskaźniki płynności w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw osiągnęły wysoki poziom. Na poprawę złożyły się z jednej strony dobre i coraz lepsze wyniki finansowe. Z drugiej strony, przedsiębiorstwa utrzymywały duże zasoby środków płynnych, ze względu na niepewność działania. Środki pieniężne wolniej wypływały z przedsiębiorstw ze względu na ostrożność w ponoszeniu nakładów inwestycyjnych i redukcję zapasów. Rosnące wolne zasoby środków płynnych w przedsiębiorstwach mogły zostać uwolnione w wyniku zmniejszenia aktywności gospodarczej w wyniku obserwowanych w niektórych branżach problemów z popytem w 2009 r.

Należy zaznaczyć, że w analizie uwzględniono przedsiębiorstwa prowadzące księgi rachunkowe o liczbie pracujących powyżej 9 osób. Można więc wnioskować o sytuacji w zakresie płynności finansowej tylko dla średnich i dużych przedsiębiorstw. Dane dla małych przedsiębiorstw są nie w pełni reprezentatywne. Brak da-

⁸ *Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2009 roku*, GUS, Warszawa 2011, s. 32.

⁹ Brak danych statystycznych za lata 2010 i 2011 dotyczących działalności sektora małych i średnich przedsiębiorstw nie pozwala na zweryfikowanie powyższego stwierdzenia.

¹⁰ R. Woźniak, *Czy widać już odbicie w inwestycjach sektora MŚP*, „Gazeta Małych i Średnich Przedsiębiorstw”, 25.01.2011.

nych statystycznych dla lat 2010 i 2011 nie pozwala na ocenę płynności finansowej i innych kategorii ekonomicznych w okresie spowolnienia gospodarczego. Niemniej jednak z danych wywiadowni Dun & Bradstreet Poland wynika, że polskie przedsiębiorstwa zaczynają już mieć trudności z uzyskaniem zapłaty za sprzedawane produkty, co może powodować utratę ich płynności finansowej. Wzrost liczby przedsiębiorstw zalegających z płatnościami wobec kontrahentów odnotowano niemal we wszystkich monitorowanych przez wywiadownię branżach. Ponad 40% polskich przedsiębiorstw zalega z płatnościami. Najgorsza jest sytuacja w małych i średnich przedsiębiorstwach, które stanowią prawie 98% wszystkich przedsiębiorstw w Polsce. Duże przedsiębiorstwa są bardziej odporne na wahania w płatnościach, niemniej jednak one także sygnalizują problemy związane z trudnościami płatniczymi. Sytuacja jest niebezpieczna, gdyż, jak powszechnie wiadomo, główną przyczyną bankructw przedsiębiorstw jest nie brak rentowności, a brak płynności finansowej.

Tabela 2. Wskaźniki płynności finansowej i rentowności w małych i średnich przedsiębiorstwach w latach 2006–2009

Przedsiębiorstwa	Lata							
	2006		2007		2008		2009	
	Wskaźniki płynności							
	I'	II''	I'	II'	I'	II'	I'	II'
Ogółem	35,5	100,5	35,9	100,3	35,9	101,5	38,6	–
mikro	33,1	75,5	33,0	86,0	–	–	–	–
małe	34,9	106,9	35,9	108,5	36,3	109,2	39,4	–
średnie	28,2	102,1	36,4	102,0	36,4	105,3	35,2	–
duże	33,1	98,0	33,0	97,3	34,3	97,3	40,1	–
Wskaźniki rentowności								
Ogółem	7,9		8,8		8,2		8,3	
mikro	12,5		14,9		15,6		12,1	
małe	7,1		8,1		8,1		8,1	
średnie	5,9		6,5		5,8		6,0	
duże	6,4		6,8		5,4		6,2	
Wskaźnik poziomu kosztów								
Ogółem	93,1		92,1		93,8		93,3	
mikro	89,0		87,2		87,3		87,9	
małe	90,9		89,1		89,8		90,3	
średnie	94,7		94,1		95,9		95,2	
duże	94,2		93,8		96,1		94,9	

Źródło: opracowanie własne na podstawie: A. Wilmańska (red.), wyd. cyt., s. 52–53.

W 2009 r. zarówno przychody z całokształtu działalności badanych przedsiębiorstw, jak i poniesione koszty kształtowały się na podobnym poziomie co w 2008 r. Przedsiębiorstwa duże stanowią 0,2% ogólnej liczby przedsiębiorstw aktywnych, ale to one wypracowały największy udział przychodów, bo 42,4% w przychodach ogółem z całokształtu działalności przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa małe wypracowały 36,3%, a średnie zaledwie 21,3%.

Przychody z całokształtu działalności rosły szybciej niż koszty ich uzyskania, co się odzwierciedliło w poprawie wskaźnika poziomu kosztów. Wskaźnik poziomu kosztów stanowiący relację ponoszonych przez przedsiębiorstwo kosztów do osiągniętych przychodów ukształtował się na poziomie zbliżonym do 2008 r. W 2008 r. osiągnął poziom 93,8%, a w 2009 r. poziom 93,3%. W zależności od klasy wielkości przedsiębiorstw wskaźnik ten kształtuje się na różnym poziomie. Najwyższy poziom osiągnął w grupie przedsiębiorstw średnich, co oznacza, że dla osiągnięcia przychodów angażują wysokie koszty. Wskaźnik ten powinien kształtować się znacznie poniżej 100,00%. Najbardziej korzystna w tym zakresie jest sytuacja w przedsiębiorstwach mikro zatrudniających do 9 osób (wskaźnik w 2009 r. ukształtował się na poziomie 87,9%).

Dane z 2009 r. dotyczące wskaźnika rentowności wskazują na nieznaczną poprawę wśród analizowanych przedsiębiorstw ogółem. Wskaźnik ten dla przedsiębiorstw ogółem wzrósł z 8,2 w 2008 r. do 8,3 w 2009 r. Poziom rentowności był tym większy, im mniejszych przedsiębiorstw dotyczył. W 2009 r. w przedsiębiorstwach mikro jednostka obrotu pozwoliła wypracować dwukrotnie więcej zysku brutto niż w przedsiębiorstwach średnich i dużych. Należy jednak podkreślić, że największy wzrost tego wskaźnika w 2009 r. w stosunku do 2008 r. nastąpił wśród przedsiębiorstw dużych. Nieco mniejszy wzrost zaobserwowany został w przedsiębiorstwach średnich. Poziom rentowności małych przedsiębiorstw w 2009 r. nie zmienił się w stosunku do 2008 r.

4. Podsumowanie

Ogólnie przez pryzmat analizowanych wskaźników można wnioskować o niezakłóconym funkcjonowaniu małych i średnich przedsiębiorstw w badanym okresie. Wskaźniki te nie wskazują na bezpośredni wpływ kryzysu na ich funkcjonowanie. Pomimo tego, że w 2009 r. przedsiębiorstwa nadal odczuwały skutki międzynarodowego kryzysu finansowego i spowolnienia gospodarczego, to znacząca większość przedsiębiorstw osiągnęła zyski, a poziom rentowności całego sektora nieznacznie wzrósł i osiągnął stosunkowo wysoki poziom. Mimo wzrostu rentowności i utrzymania płynności finansowej na poziomie umożliwiającym regulowanie zobowiązań bieżących przedsiębiorstwa, ograniczały zatrudnienie i dokonywały redukcji nakładów inwestycyjnych. Z punktu widzenia poprawy koniunktury wskazany byłby wzrost inwestycji dużych przedsiębiorstw. Przedsiębiorstwa te są bardzo ostrożne

i zwlekają z rozpoczęciem inwestycji, bo nie wiedzą, jaka będzie sytuacja gospodarcza za pół roku czy rok. Efekt ograniczania przez przedsiębiorstwa zapasów oraz spadek inwestycji przyczynił się do spadku popytu wewnętrznego.

Skutki kryzysu bardziej odczuwają duże przedsiębiorstwa. Małe i średnie przedsiębiorstwa są bardziej odporne na kryzys i szybciej potrafią przystosować się, a nawet wykorzystać zaistniałą sytuację do osiągnięcia sukcesu. Jak wynika z przeprowadzonej oceny, sytuacja kryzysowa, z jaką spotykają się obecnie polscy przedsiębiorcy, stanowi zagrożenie, ale nie hamuje rozwoju przedsiębiorstw. Sytuacja kryzysowa powoduje, że przedsiębiorcom w ich działaniach, zwłaszcza w podejmowaniu różnego rodzaju decyzji, nieustannie towarzyszy ryzyko. Wynika to z faktu, że decyzje dotyczące przyszłego funkcjonowania przedsiębiorstw opierają się na prognozie co do przyszłych warunków działania, a nie na informacjach pewnych. W obecnej sytuacji, sytuacji kryzysowej, prognozowanie jest bardzo utrudnione, ale należy pamiętać, że ryzyko jest cechą sukcesu przedsiębiorcy. Oznacza to, że ryzyka nie należy unikać, lecz starać się przekształcać ryzykowne sytuacje w korzystne warunki działania. Negatywne skutki kryzysu są odczuwalne w wielu dziedzinach życia społecznego i gospodarczego. Jednocześnie kryzys może być źródłem pozytywnych zjawisk i procesów, wywołując nieraz głębokie i pożądane przemiany, zarówno w nauce ekonomii, jak i w praktyce gospodarowania¹¹.

Jak polskie przedsiębiorstwa znalazły się w sytuacji kryzysowej oraz czy ryzyko towarzyszące ich działaniom przyczyniło się do ich porażki, czy osiągnięcia sukcesu będzie można ocenić po analizie danych dotyczących lat 2010–2011 oraz wyników prowadzonych badań.

Literatura

- Analiza zróżnicowania regionalnego aktywności inwestycyjnej sektora MŚP ze szczególnym uwzględnieniem działalności innowacyjnej*, Departament Analiz i Prognoz Ministerstwa Gospodarki, Warszawa 2010.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2009 roku*, GUS, Warszawa 2011.
- Działalność przedsiębiorstw niefinansowych w 2008 roku*, GUS, Warszawa 2010.
- Mikołajewicz Z., *Kryzys finansowy i gospodarczy jako impuls do modelowych zmian w systemie gospodarki rynkowej i nowych kierunków jej rozwoju*, [w:] A. Prusek (red.), *Wyzwania polityki ekonomicznej w warunkach światowego kryzysu finansowego i gospodarczego*, UE, Kraków 2011.
- Orłowski W., *Świat, który oszalał*, Agora, Warszawa 2008.
- Raport Polska 2011. Gospodarka – społeczeństwo – regiony*, Warszawa 2011, www.mrr.gov.pl.
- Sytuacja społeczno-gospodarcza kraju i województw w 2008 roku*, Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa luty 2009, www.mrr.gov.pl.

---

¹¹ Z. Mikołajewicz, *Kryzys finansowy i gospodarczy jako impuls do modelowych zmian w systemie gospodarki rynkowej i nowych kierunków jej rozwoju*, [w:] A. Prusek (red.), *Wyzwania polityki ekonomicznej w warunkach światowego kryzysu finansowego i gospodarczego*, UE, Kraków 2011, s. 11.

Wilmańska A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2008–2009*, PARP, Warszawa 2010.

Woźniak R., *Czy widać już odbicie w inwestycjach sektora MŚP*, „Gazeta Małych i Średnich Przedsiębiorstw”, 25.01.2011.

Żołnierski A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2007–2008*, PARP, Warszawa 2009.

BEHAVIOR OF POLISH ENTERPRISES DURING ECONOMIC SLOWDOWN IN POLAND

Summary: The period of 2007–2009 was a big challenge for Polish companies especially small and medium ones. The effects of the financial crisis on real economy including the disappearance of confidence of economic stability as well as the decrease of domestic and foreign demand influenced functioning of companies. Firms have to exist in insecure and turbulent environment. The aim of the paper is to analyze and assess how companies behave during the economic slowdown in Poland. The author used different economic indicators such as: number of active companies, number of employed, incomes, investment expenditures, and indicators concerning the liquidity and level of costs.

Keywords: company, market environment, competition.